Prawa miejskie - 1339

UCHWAŁA Nr LXV / 518 / 14

Rady Miasta Sanoka

z dnia 15 października 2014 r.

w sprawie uchwalenia „Miejskiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2017"

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990r. *o samorządzie gminnym* (j. t. Dz. U. z 2013r. poz. 594 z późn. zm.) i art. 6 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005r. *o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie* (Dz. U. Nr 180, poz. 1493 z późn. zm.)

Rada Miasta Sanoka
uchwala co następuje:

§ 1

Uchwala się „Miejski Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2017", w brzmieniu określonym w załączniku do niniejszej uchwały.

§ 2

Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta Sanoka.

§ 3

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

RADA MIASTA SANOKA

Przewodniczący
Rady Miasta

Jan Oklejewicz

Załącznik do Uchwały Nr LXV/518/14
Rady Miasta Sanoka z dnia 15.10.2014r.

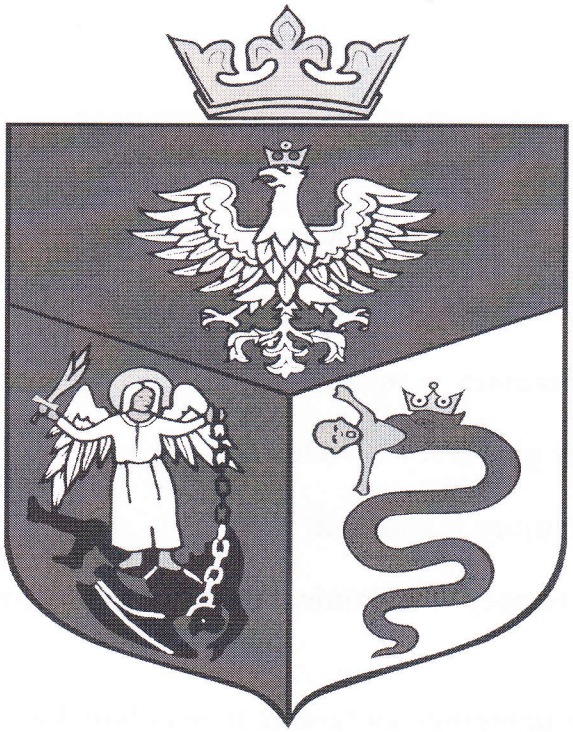

MIEJSKI PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE ORAZ OCHRONY OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE NA LATA 2014 – 2017

Sanok 2014

Spis treści:

I. Wstęp 3

II. Charakterystyka zjawiska przemocy 4

2.1 Definicje przemocy 5

2.2 Rodzaje przemocy w rodzinie 5

2.3 Cykle i fazy przemocy w rodzinie 7

2.4 Skutki przemocy w rodzinie 7

III. Prawo wobec przemocy w rodzinie. Podstawy prawne realizacji programu 9

IV. Analiza zjawiska przemocy na terenie miasta Sanoka w latach 2012-2013 12

V. Cele Miejskiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2017 15

VI. Realizatorzy i Partnerzy programu 17

VII. Odbiorcy programu 17

VIII. Ewaluacja i monitoring 18

IX. Źródła finansowania programu 20

X. Podsumowanie programu 21

I. Wstęp

Skuteczne przeciwdziałanie i zwalczanie przemocy w rodzinie wymaga współpracy wielu służb. Wdrożenie w życie Miejskiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2014 – 2017 (zwanego dalej Programem) jest gwarancją zintegrowanych działań profilaktycznych, interwencyjnych i pomocowych w tym zakresie.

Opracowanie Miejskiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2014 – 2017, jest wypełnieniem zapisu art. 6 ust. 2 ustawy z dnia 29 listopada 2005 r. *o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie* (Dz. U. Nr 180, poz. 1493 z późn.zm).

Do zadań własnych gminy należy w szczególności tworzenie gminnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w tym:

1) opracowanie i realizacja gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie;

2) prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie w szczególności poprzez działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie;

3) zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia;

4) tworzenie zespołów interdyscyplinarnych.

Głównym celem Programu jest przeciwdziałanie przemocy w rodzinie, a tym samym budowanie skutecznie działającego systemu uwzględniającego lokalne uwarunkowania i rozmiary zjawiska. Zasadniczym celem Programu jest ograniczenie skali zjawiska przemocy domowej. Poprzedni program (na lata 2011-2013) był szczegółowo konsultowany z sanockimi przedstawicielami kluczowych instytucji i organizacji zaangażowanych w przeciwdziałanie przemocy domowej oraz stanowił strategię postępowania wobec problemu przemocy w rodzinie.

Niniejszy program jest jego rozwinięciem i zakłada, że skutecznym przeciwdziałaniem przemocy domowej jest kompleksowa profilaktyka, ukierunkowanie na ochronę osób doświadczających przemocy oraz edukowanie i korygowanie postaw osób stosujących przemoc.

Program stanowi wspólny strategiczny plan działań wobec problemu przemocy w rodzinie i będzie realizowany wielopoziomowo przez wszystkie instytucje i organizacje zobligowane do podejmowania działań na rzecz zapobiegania i zwalczania przemocy w rodzinie.

II. Charakterystyka zjawiska przemocy

Rodzina jest podstawowym elementem struktury społecznej. Jest niepowtarzalnym środowiskiem kształtującym osobowość, poglądy, styl życia, system norm i wartości. Ważną rolę w rodzinie odgrywają wzajemne relacje pomiędzy członkami rodziny, oparte na miłości i zrozumieniu.

W przypadku dezorganizacji, rodzina nie jest w stanie realizować podstawowych zadań. Relacje wewnątrzrodzinne ulegają zaburzeniu, łamane są reguły, a zachowania poszczególnych członków rodziny stają się niezgodne z normami prawnymi i moralnymi oraz oczekiwaniami społecznymi.

Przemoc jest zjawiskiem występującym powszechnie w naszym społeczeństwie i dotyka rodzin o różnym statusie społecznym. Jest zarówno skutkiem jak i przyczyną dysfunkcji w rodzinie. Bez wątpienia należy ją zaklasyfikować do kategorii zachowań negatywnych i szkodliwych społecznie.

Przemoc doznawana w rodzinie rodzi konsekwencje niezmiernie głębokie i szkodliwe, dając o sobie znać w postaci zaburzeń emocjonalnych w bliższej lub dalszej perspektywie czasowej.

Przemoc w rodzinie:

- ***jest intencjonalna – czyli*** jest zamierzonym działaniem ukierunkowanym na ofiarę i ma na celu kontrolowanie jej i podporządkowanie; zmierza do osiągnięcia jakiegoś celu.
- ***siły są nierównomierne*** – wykorzystuje przewagę sił, uniemożliwiając samoobronę, opiera się na władzy i kontroli.
- ***jest zjawiskiem wynikającym z działania człowieka*** – działanie lub zaniechanie działań jest dokonywane przez jednego członka rodziny przeciwko pozostałym.
- ***narusza prawa i dobra osobiste*** – sprawca wykorzystuje przewagę siły, ogranicza podstawowe potrzeby niezbędne do prawidłowego funkcjonowania (fizjologiczne, bezpieczeństwa) oraz narusza podstawowe prawa ofiary (np. prawo do nietykalności fizycznej, godności, szacunku, itd.).
- ***powoduje szkody, cierpienie i ból*** – sprawca naraża zdrowie i życie ofiary na poważne szkody, doświadczanie bólu i cierpienia sprawia, że ofiara ma mniejszą zdolność do samoobrony.

2.1 Definicje przemocy

Mówiąc o zjawisku przemocy oraz o sposobach jej przeciwdziałania, a także pomocy ofiarom i sprawcom, konieczne jest na wstępie zdefiniowanie najważniejszych pojęć związanych z tym tematem.

W słowniku języka polskiego przemoc jest definiowana jako: *fizyczna przewaga wykorzystana do czynów bezprawnych dokonywanych na kimś, narzucona bezprawnie władza, panowanie.*

Rada Europy w 1986 roku zdefiniowała zjawisko przemocy określając terminem „przemoc domowa" *(...)każde działanie jednego z członków rodziny lub zaniedbanie, które zagraża życiu, cielesnej i psychicznej integralności lub wolności innego członka rodziny bądź poważnie szkodzi rozwojowi jego (jej) osobowości.*

Najczęściej stosowana przez osoby zajmujące się pomocą ofiarom definicja określa przemoc domową jako: *działanie lub zaniechanie dokonywane w ramach rodziny przez jednego z jej członków przeciwko pozostałym, z wykorzystaniem istniejącej lub stworzonej przez okoliczności przewagi siły lub władzy, godzące w ich prawa lub dobra osobiste, a w szczególności w ich życie lub zdrowie (fizyczne czy psychiczne), powodujące u nich szkody lub cierpienie.*

Według definicji zawartej w art. 2 pkt 2 *Ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie* (Dz. U. Nr 180, poz. 1493 z późn. zm.) przemoc to: *„jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste osób wymienionych w pkt. 1 (członek rodziny – osoba najbliższa w rozumieniu art. 115 § 11 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks Karny), w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą".*

2.2 Rodzaje przemocy w rodzinie

Przemoc w rodzinie może przybierać różne formy i dokonywać się przy pomocy różnych instrumentów:

- ***przemoc fizyczna*** – w swej czynnej postaci przybiera działania bezpośrednie z użyciem siły, których rezultatem jest nieprzypadkowe zranienie, np. popychanie, obezwładnienie, policzkowanie, szczypanie, kopanie, bicie otwartą ręką, pięścią lub przedmiotami, duszenie, oblewanie wrzątkiem lub substancjami żrącymi, użycie broni. Forma bierna przemocy

fizycznej przejawia się w zakazach mówienia, chodzenia, załatwiania potrzeb fizjologicznych lub zamknięciu osoby doznającej przemocy w areszcie domowym.

- ***przemoc psychiczna*** – to działanie prowadzące do zniszczenia pozytywnego obrazu własnej osoby, wykorzystujące różnorodne mechanizmy psychologiczne, np. wyśmiewanie, poniżanie, upokarzanie, zawstydzanie, narzucanie własnych poglądów, ciągła krytyka, kontrolowanie, ograniczanie kontaktów z innymi ludźmi, stosowanie gróźb, szantażowanie. Przemoc psychiczna może polegać również na niszczeniu przedmiotów mających wartość dla osoby poniżanej. Przemoc psychiczna nie pozostawia śladów widocznych „gołym okiem", nie ma dla niej skali, aby można było ustalić rozmiar krzywdzenia psychicznego.

- ***przemoc seksualna*** – to zmuszenie osoby (ofiary) do aktywności seksualnej wbrew jej woli, bez pytania o jej zgodę, jak również w sytuacji, gdy obawia się odmówić sprawcy. Przymus polega na bezpośrednim użyciu siły fizycznej przez sprawcę, na groźbach użycia siły lub emocjonalnym szantażu.

- ***przemoc ekonomiczna*** – działanie mające na celu doprowadzić do całkowitego uzależnienia finansowego ofiary od sprawcy. Przykładem takiej przemocy ekonomicznej będzie odbieranie zarobionych pieniędzy, uniemożliwianie ofierze podjęcie pracy, niezaspokojenie podstawowych potrzeb materialnych rodzinie, okradanie, zmuszanie do zaciągania kredytów bądź pożyczek wbrew woli np. współmałżonka.

- ***zaniedbanie*** – to zjawisko społeczne odnosi się w szczególności do relacji dziecko – rodzic. Będzie to ciągłe niezaspokajanie podstawowych potrzeb fizycznych i emocjonalnych dziecka oraz brak zapewnienia właściwej uwagi i troski rodzicielskiej m.in. w zakresie:

- emocjonalnego kontaktu i więzi;
- reagowania na trudności, które przeżywa dziecko;
- okazywania wsparcia, troski, zainteresowania i opieki;
- otwartości na potrzeby dziecka;
- zapewnienia odpowiednich warunków materialnych, socjalnych;
- właściwego ubioru, który będzie dostosowany do wieku i pory roku;
- opieka medyczna i edukacja;
- odpowiednie pokierowanie rozwojem.

Zaniedbanie nie wiąże się z użyciem siły, jednak może powodować poważne szkody psychiczne oraz uszczerbek na zdrowiu.

2.3 Cykle i fazy przemocy w rodzinie

Zjawisko przemocy w rodzinie nie jest jednorazowe. Znacznie częściej jest procesem o długiej nawet kilkuletniej historii. Ma tendencję do powtarzania się według zauważalnej prawidłowości. Dla lepszego zrozumienia zjawiska przemocy domowej oraz trudności wynikających z podjęcia decyzji przez osoby doświadczające przemocy o przerwaniu tego faktu, istotne jest poznanie cyklu przemocy, w którym występują trzy niezależne fazy, zmienne pod względem swej intensywności i czasu trwania:

- ***faza narastającego napięcia*** – początkiem jest wzrost napięcia, narastają konflikty. Przyczyny nie zawsze pojawiają się w rodzinie, niekiedy drobne nieporozumienia powodują eskalację sytuacji konfliktowych. Pojawia się agresja. Ofiara stara się opanować sytuację – uspokaja sprawcę, spełnia wszystkie zachcianki, podejmuje działania, aby uszczęśliwić sprawcę, powstrzymać przed wyrządzeniem krzywdy. Osoby, które są krzywdzone mogą odczuwać takie dolegliwości fizyczne jak: bóle żołądka, bóle głowy, bezsenność, utrata apetytu, apatia, mogą stać się nerwowe i niespokojne,
- ***faza ostrej przemocy*** – tu następuje wybuch nagromadzonej agresji i wyładowanie jej. Skutki jakich ofiara doznaje to często podbite oko, połamane kości, obrażenia wewnętrzne, a nawet śmierć,
- ***faza miodowego miesiąca*** – czas skruchy i okazywania miłości. Sprawca dopiero teraz dostrzega, że swoim zachowaniem, agresją skrzywdził kogoś mu bliskiego. Podejmowane są próby przepraszania, załagodzenia sytuacji, staje się uczynny, kochający, sprawca usprawiedliwia swoje zachowanie często przekonując ofiarę, że był to jednorazowy incydent. Ofiara wierzy w te zapewnienia i zostaje. W tej fazie ofiara nie szuka pomocy. Niestety miodowy miesiąc szybko się kończy i często rozpoczyna się faza narastania napięcia.

2.4. Skutki przemocy w rodzinie

Przemoc w rodzinie, jest doświadczeniem traumatycznym, którego skutkiem są zarówno bezpośrednie szkody na zdrowiu psychicznym i fizycznym, jak i poważne, długotrwałe problemy ujawniające się w życiu dorosłym, jako konsekwencje przemocy doświadczanej w dzieciństwie.

• ***Konsekwencje doświadczania przemocy przez osoby dorosłe***

U osób poddawanych długotrwałej przemocy występują poważne problemy fizyczne i emocjonalne. Do najczęstszych objawów będących skutkami przemocy należą: poważne obrażenia ciała, wzrost częstości chorób somatycznych związanych ze stresem (bóle głowy, żołądka, w krzyżu lub w stawach oraz inne dolegliwości), przygnębienie, smutek, obojętność,

popadanie w depresję, niepokój, niekontrolowane wybuchy płaczu, śmiechu czy agresji, zmienność nastrojów, decyzji, niepewność, stany lękowe, w tym lęk przed bliskością, nieufność, poczucie zagrożenia, niska samoocena, kłopoty z zasypianiem, koszmary nocne, kłopoty z koncentracją, zwiększone spożycie środków psychoaktywnych, zaprzeczanie, obwinianie się, bezradność, adaptacja do przemocy. Ofiary często zachowują się niezrozumiale, niejednokrotnie zmieniają zdanie i wycofują zawiadomienie o przestępstwie, bronią sprawcy. Zachowania te są w psychologii tłumaczone najczęściej występowaniem: wyuczonej bezradności, zjawiska „prania mózgu" czy stresu pourazowego. Wycofanie się z aktywnych działań służących zmianie sytuacji i wyjściu z przemocy może wynikać z przekonania o bezskuteczności działań, popartego wcześniejszymi doświadczeniami. Bierność i rezygnacja są również często wynikiem technik manipulacyjnych, jakim ofiara była poddawana ze strony sprawcy, technik mających utrwalić w niej niską samoocenę i wzbudzić poczucie winy.

• ***Konsekwencje doświadczania przemocy przez dzieci***

Na szczególnie poważne konsekwencje zachowań przemocowych narażone są dzieci. Często są one bezpośrednimi ofiarami lub/i świadkami przemocy w rodzinie. Obok obrażeń cielesnych przemoc domowa powoduje, że dziecko żyje w poczuciu ciągłego strachu i zagrożenia, pozbawione miłości, zaufania i bezpieczeństwa. Niezaspokojenie tych podstawowych potrzeb wpływa na dalszy rozwój dziecka i jest przyczyną wielu schorzeń psychosomatycznych. Dzieci będące ofiarami wykorzystywania seksualnego wykazują wysoki poziom depresji, poczucie osamotnienia, myśli samobójcze, zaburzenia snu, nadpobudliwość, agresję, obniżenie samooceny i poczucie bezwartościowości. Maltretowanie psychiczne niekorzystnie wpływa na rozwój dzieci.

Może prowadzić do nieprzystosowania interpersonalnego (brak poczucia bezpieczeństwa, niski poziom kompetencji społecznych, trudności w kontaktach z rówieśnikami), deficytów intelektualnych (deficyty w zakresie możliwości poznawczych, rozwiązywaniu konfliktów i kreatywności), problemów afektywno- behawioralnych (agresja, samoponiżanie, lęk, wstyd i poczucie winy, wrogość i gniew, pesymizm i negatywizm). Skutki przemocy pojawiające się podczas trwania zachowań przemocowych są zaledwie początkiem destrukcyjnego wpływu przemocy domowej. Konsekwencje przemocy ujawniają się często również po długim czasie, kiedy dziecko dorasta, lub w jego dorosłym życiu. Odroczone skutki przemocy objawiają się w postaci różnych form niedostosowania społecznego. Trudności w nauce, wagarowanie, ucieczki z domu, udział w nieformalnych młodzieżowych grupach przestępczych, wysoki poziom agresji, nadużywanie alkoholu, branie

narkotyków to tylko niektóre ze sposobów ucieczki od problemu przemocy w rodzinie. Ofiary przemocy, zwłaszcza seksualnej, mają problemy z nawiązaniem i utrzymaniem satysfakcjonujących relacji z innymi osobami. Doświadczanie przemocy w dzieciństwie podwyższa ryzyko, że krzywdzone dzieci same staną się krzywdzącymi rodzicami.

Celem stworzenia Programu jest wprowadzenie szeregu działań mających na celu przeciwdziałanie przemocy w rodzinie, m.in. poprzez udoskonalenie zintegrowanego modelu wsparcia realizowanego przez służby społeczne w udzielaniu pomocy osobom doświadczającym przemocy oraz podejmowanie odpowiednich działań wobec osób stosujących przemoc w rodzinie.

III. Prawo wobec przemocy w rodzinie. Podstawy prawne realizacji programu

Przemoc w rodzinie jako problem ogólnospołeczny ujmowany w kontekście łamania praw człowieka znalazł odzwierciedlenie w wielu dokumentach międzynarodowych (ONZ i Unii Europejskiej). Sygnującym je krajom zlecono podjęcie wszelkich niezbędnych działań w celu wyeliminowania przemocy w rodzinie i ochrony ofiar.

Według polskiego prawa przemoc wobec najbliższych jest przestępstwem ściganym z urzędu. Wszystkie instytucje państwowe i samorządowe, które w związku ze swą działalnością dowiedziały się o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu, są zobowiązane niezwłocznie zawiadomić o tym prokuratora lub policję. Zaniechanie tego obowiązku może skutkować odpowiedzialnością karną. Także osoby, które pełnią w ramach swoich obowiązków zadania służbowe, mają obowiązek powiadomienia policji lub prokuratora w przypadku podejrzenia o popełnieniu przestępstwa z użyciem przemocy wobec członków rodziny. I ostatnia kwestia –każdy, dowiedziawszy się o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu, ma społeczny obowiązek zawiadomić o tym prokuratora lub policję. Jednak w tym wypadku – ze względu na brak sankcji prawnych i status „obowiązku społecznego" niewypełnienie tych zapisów nie pociąga za sobą konsekwencji.

Podstawę prawną Programu stanowią następujące akty:

1. **Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej** (Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.). Najważniejszym dokumentem w ustawodawstwie polskim, ustanawiającym podstawowe prawa człowieka jest *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej* z dnia 2 kwietnia 1997r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.). Rozdział drugi pt. „Wolności, Prawa i Obowiązki Człowieka i Obywatela" reguluje zasady

zapewniające każdemu nietykalność osobistą i cielesną oraz stawia na ich straży władze publiczne. Konstytucja przyznaje każdemu prawo żądania od organów władzy publicznej szczególnej ochrony dziecka przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem i demoralizacją.

2. **Kodeks Karny** (Dz. U. 1997r. Nr 88, poz. 553). Art. 207 kk. uznaje przemoc w rodzinie za przestępstwo – *„za znęcanie się psychiczne czy fizyczne nad osobą najbliższą lub pozostającą w zależności od sprawcy przewidywana jest kara".* Znęcanie się musi mieć charakter wielokrotny, powtarzalny, wyjątkowo może to być również działanie jednorazowe, lecz intensywne i rozciągnięte w czasie. Jeśli zachowanie jednorazowe nie posiada powyższych cech traktowane jest jako inne przestępstwo – naruszenie nietykalności, uszczerbek na zdrowiu, groźba karalna. Zaniechanie określonego działania przez sprawcę także może rodzić dla niego odpowiedzialność karną. Do zaistnienia przestępstwa znęcania wystarczy, że sprawca dopuszcza się tylko jednego z rodzajów przemocy (tzn. psychicznej lub fizycznej). Również wymuszanie współżycia seksualnego, w tym także gwałt w małżeństwie jest przestępstwem – sprawca może wtedy również odpowiadać z art. 197 k.k. Czyny zabronione kwalifikowane jako przemoc w rodzinie:
   - zmuszanie do określonych zachowań (art. 191 k.k.),
   - uporczywe uchylanie się od obowiązku alimentacyjnego (art. 209 k.k.),
   - kradzież i kradzież z włamaniem na szkodę osoby najbliższej (art. 278 i 279 k.k.),
   - naruszenie nietykalności cielesnej (art. 217 k.k.),
   - porzucenie małoletniego lub osoby nieporadnej (art. 210 k.k.),
   - uprowadzenie lub zatrzymanie małoletniego wbrew woli osoby powołanej do opieki (art. 211.k.k),
   - pozostawianie osoby, względem której jest się zobowiązanym do opieki, w sytuacjach zagrażających jej życiu lub zdrowiu (art. 160 k.k.),
   - dopuszczenie się czynu lubieżnego wobec osoby poniżej 15 roku życia (art. 200 k.k.),
   - groźby popełnienia przestępstwa na szkodę najbliższych (art. 190 k.k.),
   - nakłanianie i zmuszanie do czynów nierządnych przy wykorzystaniu stosunku zależności (art. 199 k.k.),

- obcowanie płciowe w stosunku do wstępnego, zstępnego, przysposobionego, przysposabiającego, brata lub siostry (art. 201 k.k.),
- rozpijanie małoletniego (art. 208 k.k.),
- niszczenie mienia (art. 288 k.k.),
- zniewaga (art. 216 k.k.),
- uszkodzenie ciała (art. 156 i 157 k.k.).

3. **Kodeks Rodzinny i Opiekuńczy** (j.t. Dz. U. z 2012r. poz. 788 z późn. zm.).

Sytuację osób doznających przemocy w rodzinie regulują również przepisy prawa cywilnego zawarte głównie w *Kodeksie Rodzinnym i Opiekuńczym* (ustawa z dnia 25 lutego 1964r., Dz. U. z 2012r. poz. 788 z późn.zm.). Omówione są tam następujące kwestie:

- warunki zniesienia współwłasności majątkowej (art. 52),
- sądowe ustalenie ojcostwa (art. 84),
- obowiązek rodziców do świadczeń alimentacyjnych względem dziecka (art. 141),
- warunki orzekania separacji i rozwodu (art. 56, 61),
- orzekanie o winie w rozkładzie pożycia małżeńskiego (art. 57),
- rozstrzygniecie o władzy rodzicielskiej (art. 58 § 1),
- sposób korzystania ze wspólnego mieszkania w przypadku rozwodu (art. 58 § 2),
- warunki żądania od rozwiedzionego małżonka środków na utrzymanie (art. 60).

Ważnymi aktami prawa i dokumentami w zakresie konstruowania i realizacji Programu są także:

1) Ustawa z dnia 12 marca 2004r. *o pomocy społecznej* (j.t. Dz. U. z 2013r. poz. 182 z późn. zm.).
2) Ustawa z dnia 6 czerwca 1997r. - *Kodeks postępowania karnego* (Dz. U. Nr 89, poz. 555 z późn. zm.),
3) Ustawa z dnia 9 czerwca 2011r. *o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej* (Dz. U. z 2013r. poz. 135 z późn. zm.),
4) Ustawa z dnia 26 października 1982r. *o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi* (j.t. Dz. U. z 2012r. poz. 1356 z późn. zm.),
5) Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. *Kodeks rodzinny i opiekuńczy* (j.t. Dz. U. z 2012r. poz. 788 z późn. zm.),
6) Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 2011r. *w sprawie procedury „Niebieskiej Karty" oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta"* (Dz. U. Nr 209, poz. 1245).

7) Uchwała Nr 76 Rady Ministrów z dnia 29 kwietnia 2014 r. *w sprawie ustanowienia Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014–2020* (M.P. poz. 445).
8) Uchwała Nr XLV /927/14 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 22 kwietnia 2014r. *w sprawie uchwalenia „Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014 – 2020".*
9) Uchwała Nr XXXVI/ 295 / 08 Rady Miasta Sanoka z dnia 22 grudnia 2008r. *w sprawie przyjęcie "Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Miasta Sanoka na lata 2009 – 2015".*
10) Uchwała Nr LXV/508/10 Rady Miasta Sanoka z dnia 12.10.2010r. *w sprawie określenia szczegółowego sposobu konsultowania z organizacjami pozarządowymi i podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie projektów aktów prawa miejscowego w dziedzinach działalności statutowej tych organizacji.*
11) Uchwala Nr III/ 17 /10 Rady Miasta Sanoka z dnia 22 grudnia 2010r. *w sprawie określenia trybu, sposobu powoływania i odwoływania członków Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz szczegółowych warunków jego funkcjonowania.*

Miejski Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2014 – 2017 jest spójny z dokumentami wojewódzkimi i krajowymi w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz innymi dokumentami określającymi zadania samorządu lokalnego w zakresie zabezpieczenia społecznego w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

IV. Analiza zjawiska przemocy w Sanoku w latach 2012-2013

W latach 2012-2013 w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie doszło do wielu zmian w szczególności legislacyjnych, które w znaczący sposób wpłynęły na modernizację działań ukierunkowanych na zatrzymanie przemocy domowej. Powołanie Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie (zwanego dalej „Zespołem" lub „Zespołem Interdyscyplinarnym"), grup roboczych, podnoszenie kwalifikacji przez pracowników instytucji (tj. Policji, szkół, Urzędu Miasta, MOPS-u, sądu czy prokuratury), prowadzenie działań profilaktycznych - stworzyło podatny grunt do podejmowania dalszych, skutecznych inicjatyw mających na celu zapobieganie przemocy

domowej. Celem analizy zjawiska przemocy na terenie Sanoka jest zobrazowanie, jak na przestrzeni minionych trzech lat kształtowała się dynamika tego problemu.

Rok 2011 celowo został pominięty w analizie, gdyż ze względu na fakt, iż Zespół Interdyscyplinarny rozpoczął działalność 14 kwietnia 2011r., stąd dane dotyczące przemocy są danymi cząstkowymi.

Skala zjawiska przemocy w rodzinie oraz częstotliwość jej występowania w poszczególnych latach przedstawia się następująco:

Tabela 1.

Rok	Liczba rodzin, w których występuje zjawisko przemocy w rodzinie	Częstotliwość		
		1 raz w roku	Od 2 do 5 razy w roku	6 razy w roku i więcej
2012	*129*	*118*	*12*	*1*
2013	*159*	*138*	*20*	*1*

Źródło: Dane na podstawie NK, które wpłynęły do ZI

Jak wynika z powyższego zestawienia problem przemocy w rodzinie narasta, bądź wzrasta świadomość społeczna ofiar i świadków, którzy częściej niż w latach wcześniejszych zgłaszają problem.

Liczbę osób poszkodowanych w wyniku przemocy w rodzinie przedstawia tabela poniżej.

Tabela 2.

Rok	Ogółem poszkodowani	Kobiety			Mężczyźni			Dzieci			
		Ogółem	Z tego:		Ogółem	Z tego:		Ogółem	Z tego:		
			w wieku poprodukcyjnym	niepełnosprawne		w wieku poprodukcyjnym	niepełnosprawne		do 13 lat	od 14 -18 lat	niepełnosprawne
2012	412	146	21	17	11	1	2	255	243	10	2
2013	449	176	18	3	27	5	1	246	74	32	2

Źródło: Dane na podstawie NK, które wpłynęły do ZI

Najczęściej zgłaszaną formą przemocy jest przemoc fizyczna, psychiczna i ekonomiczna, a także połączenie przemocy psychicznej/emocjonalnej z przemocą ekonomiczną. Zaniedbywanie i przemoc seksualna są najrzadszą/bądź najrzadziej zgłaszaną formą przemocy.

Tabela 3.

Ogólna liczba sporządzonych NK „A"	2012	2013
	137	191
Policja	128	183
MOPS	6	5
MKRPA	0	1
Oświata	2	2
Ochrona Zdrowia	1	0

Źródło: Dane na podstawie NK, które wpłynęły do ZI

Rozpatrując zależność sprawca - ofiara, nadal sprawcami są najczęściej mężczyźni: 116 w 2012 r. i 148 w 2013r. Sprawców - kobiet w 2012r. było 11 a w 2013- 10. Sprawcami przemocy były 3 osoby nieletnie w ciągu dwóch ostatnich lat.

W ciągu dwóch lat działalności Zespołu Interdyscyplinarnego w stosunku do ofiar przemocy:

- przeprowadzono ponad 200 rozmów wspierających,
- przyznano pomoc finansową 30 ofiarom przemocy,
- skierowano 24 osoby do udziału w grupie wsparcia dla osób doświadczających przemocy,
- 22 osoby wzięły udział w grupie psychologiczno-edukacyjnej dla osób współuzależnionych,
- 4 osoby skierowano do udziału w kursie zawodowym w ramach projektu unijnego,
- w 7 rodzinach przyznano pomoc asystenta rodziny,
- 66 osoby skorzystały z pomocy psychologicznej i prawnej oferowanej przez MOPS i PIK Urzędu Miasta w Sanoku.

W stosunku do sprawców przemocy podjęto następujące działania:

- złożono 187 wniosków do Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych;
- przeprowadzono 31 rozmów motywujących do utrzymania abstynencji;
- 40 osób skierowano na zajęcia korekcyjno-edukacyjne;
- 33 sprawy skierowano do Prokuratury;
- 10 osób skierowano do udziału w zajęciach w świetlicy socjoterapeutycznej;
- 27 osób skierowano do psychologa;
- 27 osób zostało objętych pomocą finansową.

Działania podjęte w stosunku do świadków przemocy domowej:

- 30 osób skierowano do świetlicy socjoterapeutycznej w szkole;
- ze wszystkimi dziećmi pracowali pedagodzy szkolni;

- 6 osób wzięło udział w pikniku rodzinnym;
- 5 osób zostało wspartych asystentem rodziny.

V. Cele Miejskiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2017

Celem głównym Programu jest: **zmniejszenie zjawiska przemocy w rodzinie.**

Cele szczegółowe Programu to:

1) Zwiększenie skuteczności działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy.
2) Podniesienie kompetencji służb zajmujących się problematyką przemocy w rodzinie.
3) Zapewnienie osobom doświadczającym przemocy wyższego poziomu bezpieczeństwa oraz kompleksowego wsparcia.
4) Objęcie przy współpracy z samorządem powiatowym i organizacjami pozarządowymi, osób stosujących przemoc w rodzinie programem korekcyjno-edukacyjnym.
5) Wdrożenie przy współpracy z samorządem powiatowym programu psychologiczno – terapeutycznego dla osób stosujących przemoc w rodzinie.

Cel 1. Zwiększenie skuteczności działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie będzie realizowany poprzez następujące działania:

- upowszechnianie informacji o formach wsparcia oraz instytucjach udzielających pomocy osobom doświadczającym i stosującym przemoc w rodzinie m.in. na stronach internetowych, w mediach, plakatach, ulotkach i broszurach dotyczących zjawiska przemocy rodzinie,
- opracowywanie i realizacja programów profilaktycznych mających na celu podnoszenie świadomości społecznej na temat przemocy w rodzinie;
- zbieranie informacji liczbowych z takich instytucji jak policja, sąd, prokuratura, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Sanoku oraz ze stowarzyszeń i fundacji działających na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie przy użyciu opracowanych w tym celu kwestionariuszy wypełnianych raz na pół roku;
- przeprowadzenie specjalistycznych szkoleń pogłębiających wiedzę z zakresu przemocy domowej dla policjantów, strażników miejskich, pracowników pomocy społecznej,

pedagogów szkolnych, nauczycieli, kuratorów społecznych, lekarzy pierwszego kontaktu, pielęgniarek i higienistek szkolnych, księży i wolontariuszy;

- systematyczne organizowanie akcji informacyjnych skierowanych do świadków przemocy, happeningów i konferencji;
- edukację dzieci i młodzieży z zakresu radzenia sobie z trudnymi emocjami, stresem, itp.

Cel 2. Podniesienie kompetencji służb zajmujących się problematyką przemocy w rodzinie będzie realizowany poprzez następujące działania:

- udział w specjalistycznych szkoleniach i warsztatach przedstawicieli grup zawodowych udzielających wsparcia z zakresu przemocy w rodzinie;
- udział w konferencjach, naradach, seminariach i wymiana doświadczeń;
- przygotowanie bazy danych na temat instytucji zajmujących się na terenie Sanoka problemem przemocy, systematyczne uaktualnianie bazy danych wszystkich instytucji

  i organizacji zajmujących się bezpośrednio i pośrednio problemem przemocy w rodzinie wraz z podejmowanymi przez nie działaniami;
- utworzenie grupy superwizyjnej dla osób zajmujących się problematyką przemocy na terenie Sanoka.

Cel 3. Zapewnienie osobom doświadczającym przemocy wyższego poziomu bezpieczeństwa oraz kompleksowego wsparcia będzie realizowany poprzez następujące działania:

- pracę Zespołu Interdyscyplinarnego;
- prowadzenie specjalistycznego poradnictwa psychologicznego i prawnego dla osób doznających przemocy oraz ich rodzin;
- zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w Specjalistycznym Ośrodku Wsparcia „SOS" w Lesku;
- zapewnienie bezpiecznego schronienia dzieciom krzywdzonym w wyniku przemocy domowej;
- pracę socjalną z osobami dotkniętymi przemocą i ich rodzinami;
- prowadzenie grup terapeutycznych, grup wsparcia i zajęć socjoterapeutycznych dla osób doznających przemocy.

Cel 4. Objęcie przy współpracy z samorządem powiatowym osób stosujących przemoc w rodzinie programem korekcyjno-edukacyjnym:

- nawiązanie współpracy oraz zawarcie porozumienia z samorządem powiatowym w celu kierowania osób do udziału w programie korekcyjno – edukacyjnym dla osób stosujących przemoc w rodzinie;

- zrealizowanie przy współpracy z samorządem powiatowym programu korekcyjno - edukacyjnego dla osób stosujących przemoc w rodzinie na terenie miasta Sanoka.

Cel 5. Wdrożenie przy współpracy z samorządem powiatowym programu psychologiczno-terapeutycznego dla osób stosujących przemoc w rodzinie będzie realizowany poprzez następujące działania:

- udział w pracach nad opracowaniem i realizowaniem na szczeblu samorządu powiatowego programu psychologiczno-terapeutycznego zgodnie z wytycznymi Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.

VI . Realizatorzy i partnerzy Programu

Koordynatorem Programu jest Zespół Interdyscyplinarny przy współpracy z Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Sanoku, który zapewnia dla Zespołu obsługę administracyjno – biurową. Instytucjami i jednostkami prowadzącymi współpracę będą następujące podmioty:

- Policja,
- Sąd,
- Prokuratura Rejonowa,
- Straż Miejska,
- Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- Urząd Miasta w Sanoku,
- Placówki Służby Zdrowia,
- przedszkola, szkoły, inne placówki opiekuńcze i oświatowe (np. dom dziecka),
- Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna,
- organizacje pozarządowe,
- media,
- Kościoły.

VII. Odbiorcy programu

Odbiorcami Programu są następujące osoby:

- ✓ osoby doświadczające przemocy w rodzinie,
- ✓ osoby stosujące przemoc,
- ✓ pracownicy instytucji i organizacji zajmujących się pomocą na rzecz osób i rodzin dotkniętych przemocą,

✓ społeczność lokalna.

VIII. Ewaluacja i monitoring

Monitorowanie programu będzie prowadził Zespół Interdyscyplinarny przy współpracy z Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Sanoku, który zapewnia dla Zespołu obsługę administracyjno – biurową. Podstawą monitorowania Programu będą zebrane informacje, przekazywanych przez jednostki uczestniczące w jego realizacji.

Wskaźniki osiągnięcia celów będą mierzone systematycznie w okresach rocznych sprawozdań zgodnie z tabelą poniżej. Ostateczne efekty realizacji programu zostaną podsumowane w roku 2017, po zakończeniu przewidzianego okresu jego realizacji.

Tabela 4.

Działanie	Wskaźnik	Realizatorzy
Praca Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Sanoku	Ilość rozpatrywanych Niebieskich Kart	Zespół Interdyscyplinarny
Upowszechnianie informacji o formach wsparcia oraz instytucjach udzielających pomocy osobom doświadczającym i stosującym przemoc w rodzinie m.in. na stronach internetowych, w mediach, plakatach, ulotkach i broszurach dotyczących zjawiska przemocy rodzinie	- Liczba rozpowszechnionych w ogólnodostępnych miejscach publicznych informatorów, ulotek, broszur, plakatów; - Liczba osób korzystających z pomocy socjalnej, psychologicznej, pedagogicznej i prawnej; - Ilość zgłaszanych spraw do instytucji (MOPS, Policja, Sąd, Prokuratura).	Zespół Interdyscyplinarny
Opracowywanie i realizacja programów profilaktycznych mających na celu podnoszenie świadomości społecznej na temat przemocy w rodzinie	Ilość opracowanych programów profilaktycznych; - Ilość zrealizowanych programów profilaktycznych.	Zespół Interdyscyplinarny, Placówki Oświatowe
Przeprowadzenie specjalistycznych szkoleń pogłębiających wiedzę z zakresu przemocy domowej dla policjantów strażników	Liczba osób przeszkolonych z zakresu przemocy domowej	Zespół Interdyscyplinarny

miejskich, pracowników pomocy społecznej, pedagogów i psychologów szkolnych, nauczycieli, kuratorów społecznych, lekarzy pierwszego kontaktu, pielęgniarek i higienistek szkolnych, księży i wolontariuszy		
Systematyczne organizowanie akcji informacyjnych skierowanych np. do świadków przemocy, happeningów i lokalnych spotkań z mieszkańcami	Ilość zorganizowanych akcji i happeningów	Zespół Interdyscyplinarny
Edukacja dzieci i młodzieży z zakresu radzenia sobie z trudnymi emocjami, stresem, rozwiązywanie konfliktów	Liczba dzieci i młodzieży uczestniczących w programach edukacyjno – informacyjnych	Zespół Interdyscyplinarny placówki oświatowe
Przygotowanie bazy danych na temat instytucji zajmujących się na terenie Sanoka problemem przemocy, systematyczne uaktualnianie bazy danych wszystkich instytucji i organizacji zajmujących się bezpośrednio i pośrednio problemem przemocy w rodzinie wraz z podejmowanymi przez nie działaniami	Ilość instytucji udzielającej pomocy osobom uwikłanym w przemoc	Zespół Interdyscyplinarny
Utworzenie grupy superwizyjnej dla osób zajmujących się problematyką przemocy m.in. dla pracowników socjalnych, kuratorów społecznych, wychowawców placówek opiekuńczo-wychowawczych; policjantów.	Liczba osób uczestniczących w superwizji	Zespół Interdyscyplinarny
Prowadzenie specjalistycznego poradnictwa psychologicznego i prawnego dla osób doznających przemocy oraz ich	Liczba osób korzystających z poradnictwa psychologicznego i prawnego	MOPS Sanok

rodzin		
Zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w Ośrodku Interwencyjnym	Liczba osób korzystających z S.O.S. w Lesku	MOPS Sanok
Zapewnienie bezpiecznego schronienia dzieciom krzywdzonym w wyniku przemocy domowej	- Liczba dzieci odebranych z rodzin biologicznych - Liczba dzieci umieszczonych w placówkach lub rodzinnej pieczy zastępczej z powodu przemocy domowej	MOPS Sanok, Dom Dziecka w Sanoku, Zawodowe rodziny zastępcze
Tworzenie infrastruktury mającej zwiększyć poziom bezpieczeństwa osobom doświadczającym przemocy	Liczba interwencyjnych miejsc noclegowych dla osób doświadczających przemocy	Zespół Interdyscyplinarny, Urząd Miasta
Prowadzenie grup terapeutycznych, grup wsparcia i zajęć socjoterapeutycznych dla osób doznających przemocy	Liczba osób korzystających z wymienionych form pomocy	MOPS Sanok, Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna
Realizowanie programu korekcyjno – edukacyjnego dla osób stosujących przemoc w rodzinie na terenie miasta Sanoka	Liczba osób korzystających z oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych	MOPS Sanok, PCPR Sanok
Opracowanie i realizowanie programu psychologiczno-terapeutycznego zgodnie z wytycznymi Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie	- Ilość opracowanych programów - Ilość uczestników programów psychologiczno - terapeutycznych	MOPS Sanok, Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna, PCPR Sanok

IX. Źródła finansowania programu

Obowiązek finansowania realizacji programu spoczywa na samorządzie gminnym. Wynika to z zapisu art. 6 ust. 2 ustawy z dnia 29 listopada 2005 r. *o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie* (Dz. U. Nr 180, poz. 1493 z późn.zm), który nałożył na gminę w ramach zadań własnych obowiązek tworzenia gminnego systemu przeciwdziałania przemocy

w rodzinie. Koszty realizacji Programu zostaną oszacowane na każdy kolejny rok jego realizacji w Uchwale budżetowej.

Jednocześnie zakłada się możliwość pozyskiwanie środków finansowych ze źródeł zewnętrznych między innymi z Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej lub środków UE. W ramach źródeł finansowania Programu nie oszacowano wysokości środków planowanych do pozyskania na jego realizację w kolejnych latach, bowiem zasady ubiegania się o dotacje oraz dofinansowywania do programów i grantów ustanawiane są na bieżąco, najczęściej w roku budżetowym. Ponadto przeciwdziałanie przemocy domowej jest zbiorem działań podlegających dużej dynamice, a co za tym idzie nie jest możliwe precyzyjne określenie środków niezbędnych na realizację priorytetów, które w roku 2017 mogą różnić się znacznie od dzisiejszych.

X. Podsumowanie programu

Miejski Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie opracowany na lata 2014-2017 zakłada ciągłość w realizacji wytyczonych kierunków działań, a także otwartość na propozycje nowych rozwiązań. Program będzie wdrażany we współpracy z lokalnymi instytucjami, placówkami, organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami zajmującymi się problematyką przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

PRZEWODNICZĄCY
RADY MIASTA
Jan Olejewicz